

ПИТАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ ЗА ПРЕТЕНЗІЯМИ

*Кіданова Н.Б., к.н.держ.упр., доцент,
Усачова О.А., студентка,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

Перехід України до ринкових відносин виявив необхідність створення нових економічних інститутів, що регулюють взаємовідносини різних суб'єктів підприємницької діяльності. Серед них одне з провідних місць має належати інституту аудиторства, головна мета якого — забезпечити контроль за достовірністю інформації, що відображається в бухгалтерській (фінансовій) та податковій звітності. В умовах становлення ринкової економіки в Україні неабиякий інтерес викликає досвід зарубіжних країн щодо організації внутрішнього аудиту. Внутрішній аудит є одним із видів внутрішньогосподарського контролю суб'єктів підприємницької діяльності. Мета внутрішнього аудиту - удосконалення організації й управління виробництвом, виявлення й мобілізація резервів його зростання.

Основні функції служби внутрішнього аудиту, як правило, складаються з процедур дослідження окремих операцій підприємства, оцінювання і контролю відповідності цих операцій, відображених у бухгалтерському обліку, контролю за правильністю оформлення приймання і відпуску матеріальних цінностей, оприбуткування, видачі й перерахування грошових коштів, створення власного капіталу, контролю за дотриманням правил штатно-фінансової дисципліни, правильним визначенням і розподілом прибутків.

Аудитор повинен вирішити чи правильно відтворена в обліку і звітності інформація подана підприємством.

Одним із важливих завдань аудиту є перевірка розрахунків за претензіями за невиконання договірних зобов'язань. Є декілька груп претензій:

— до постачальників і підрядників за виявлені під час перевірки рахунків завищення обсягів виконаних робіт, недопоставку товарів, завищення цін і тарифів, завищення сум внаслідок арифметичних помилок, за невідповідність якості поставлених товарів стандартам або технічним умовам, за простої з вини постачальників;

— до транспортних організацій за нестачу вантажу понад норми

природних втрат, що виникла у дорозі, і за зайві сплачені суми при перевезенні вантажів;

— за санкціями (штрафи, пені, неустойки) за недотримання договірних умов, визнаних платниками або присуджених судом;

— до банків за сумами, помилково списаними за рахунками в банку (за валютними операціями).

Претензії пред'являють після того, як підприємство дізналося про порушення своїх майнових прав і законних інтересів іншим підприємством. Аудитори з'ясовують обґрунтованість претензій, встановлюють винних осіб, суму шкоди, завданої підприємству шляхом погашення необґрунтованих претензій

При проведенні аудиту розрахунків щодо претензій і відшкодування завданих збитків досліджують рух кожної суми не тільки на рахунках 374 “Розрахунки за претензіями” і 375 “Розрахунки з відшкодування завданих збитків”, але і на рахунку 947 “Недостачі і втрати від псування цінностей”, а й таких, які обліковуються в складі матеріалів у дорозі, товарів на відповідальному зберіганні у покупців у зв'язку з відмовою від акцепту, товарів, відвантажених і не оплачених у термін покупцями й інші. Кожну суму, записану за дебетом і кредитом цих рахунків, потрібно розглянути за картками і іншими регістрами аналітичного обліку із залученням первинних документів. Вивчаючи прикладені первинні документи, потрібно звертати увагу на своєчасність і повноту відображення заборгованості, правильність стягнення заборгованості і недопущення необґрунтованого списання її на інші рахунки.

Розрахунки за претензіями перевіряють у взаємозв'язку з контролем виконання господарських договорів. Шляхом зіставлення сум на рахунку 374 “Розрахунки за претензіями” і в журналі реєстрації претензій за невиконання договорів постачальниками з результатами перевірки виконання договірних зобов'язань при постачанні сировини, матеріалів, напівфабрикатів і комплектуючих виробів можна виявити випадки неперед'явлення претензій постачальникам. Одночасно перевіряють повноту пред'явлених претензій транспортним організаціям за невчасну доставку, недостачу або втрату вантажів у дорозі. Багато підприємств не пред'являють претензій до транспортних організацій за порушення термінів доставки вантажів. Дане зобов'язання вимагає перевірки своєчасності надходження вантажів на підприємство і фактів затримки їх у дорозі на підставі залізничних накладних і інших транспортних документів, де відмічають дату відправки вантажу, а також даних прибуткових

документів складу.

Для підспрямованої, вибіркової перевірки документів потрібно заздалегідь з'ясувати затримку окремих вантажів у дорозі за журналом оперативного обліку вантажів, які надійшли, що ведеться у відділі постачання. За даними цього журналу зіставляють дату рахунків-фактур постачальників із датою надходження вантажів на підприємство, виявляють партії вантажів, що поступили з порушенням термінів доставки. При цьому аудитор повинен встановити суму не відшкодованого матеріального збитку, не стягнутих штрафних санкцій і винних у цьому осіб. Аналогічно пред'явлені претензії покупцями підприємства, які відображені на рахунку 374 "Розрахунки за претензіями" і в журналі реєстрації претензій, що поступили, необхідно пов'язати і використати при перевірці виконання договорів про постачання продукції покупцям. Така перевірка звичайно сприяє підвищенню відповідальності підприємства за виконання господарських договорів.

Підприємства зобов'язані пред'являти претензії відразу ж після їх виникнення. Тому аудитор повинен одночасно перевірити стан претензійної роботи на підприємстві. Насамперед з'ясовують правильність і повноту обліку пред'явлених претензій, що надійшли, здійснюють контроль за ходом розгляду претензійних справ. За даними журналу пред'явлених претензій іншим підприємствам, організаціям і особам визначають кількість незадоволених претензій із загальної кількості пред'явлених. Усі незадоволені претензії треба згрупувати за суттю їх виникнення, причинами відмови і винними особами. Крім того, потрібно виділити спірні справи і питання, за якими не пред'являлися претензії в зв'язку з їх безнадійністю. Аудитор встановлює кількість нерозглянутих претензій на момент перевірки, особливо з тривалим часом затримки в суді. При необхідності здійснюють запит або проводять зустрічну перевірку в судових органах. За журналом реєстрації претензій, що поступили, встановлюють кількість задоволених претензій на користь позивача і кількість претензій нерозглянутих на момент аудиту. Їх групують за причинами виникнення і винними особами з вказівкою суми заподіяного матеріального збитку. Одночасно аудитор перевіряє, які приймалися заходи до винних осіб щодо незадоволених пред'явлень і претензій, що поступили, вирішених на користь позивача.

Розрахунки із недостач, розтрат, розкрадання і відшкодування матеріального збитку перевіряють у взаємозв'язку з суміжними ділянками господарської діяльності, місцями виникнення недостач,

втрат і розкрадання, розмірами заподіяного збитку.

До 2012 року стягнення сум недостач, розтрата і розкрадання товарно-матеріальних цінностей з винних осіб проводилися за продажними цінами. Зараз відповідно до оновленого положення порядку №116 передбачено тільки один варіант визначення збитків, а саме проведення незалежної експертної оцінки. При цьому незалежна оцінка буде проводитися за двома методиками: при визначенні майнової шкоди країні, територіальній общині або суб'єкту господарювання з господарською (комунальною) частиною в уставному капіталі – по Методиці оцінки майна затвердженій постановою КМУ від 10.12.03 р. №1891; в інших випадках – відповідно національних стандартів оцінки.

Кожний випадок відмови у відшкодуванні недостач, розтрата і розкрадання за рахунок винних треба дослідити і занести в накопичувальну відомість, згрупувавши їх за причинами відмови і винними особами. Встановлюються факти незабезпечення збереження цінностей, умисне порушення встановленого порядку і вимог у корисних цілях та інші.

При аудиті розрахунків за претензіями і відшкодуванням матеріального збитку треба мати на увазі, що суми недостач, втрат і розкрадання товарно-матеріальних цінностей можуть бути приховані на рахунках матеріалів у дорозі і товарах, відвантажених покупцям. Вивчення причин утворення цих сум за кожним рахунком-фактурою і листуванням з постачальниками і покупцями дозволить виявити подібні факти, а також прийняти рішучі заходи щодо відшкодування матеріального збитку за рахунок винних.

З особливою увагою перевіряють погашення заборгованості щодо розтрат, недостач і розкрадань. При цьому з'ясовують наявність виконавчих листів або зобов'язань про погашення боргу кожним дебітором, причини припинення платежів або тимчасового припинення їх за окремі місяці.

Роль внутрішньогосподарського аудиту полягає в аналізі ситуації ризику, застереженні від банкрутства, вживанні заходів, що сприяють фінансовій діяльності підприємства та використанні ноу-хау для збільшення прибутку і ефективності нової технології.

Оцінку діяльності внутрішньогосподарського аудиту доречно доповнити системою показників, в основу яких покладається:

- ступінь (рівень) досягнення головного завдання – підтвердження функціонування бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю;
- рівень управління контролем (кількісний та якісний, стан

працівників, використання робочого часу, наявність відповідного методологічного забезпечення, ступінь завантаження аудиторів в цілому та за окремими видами робіт, тощо);

— оцінка результатів та ефективності аудиторського контролю (сума виявлених незаконно витрачених коштів, стягнення матеріальних збитків, скорочення непотрібних асигнувань, зниження штрафних санкцій, стягнення боргу з винних осіб);

— становлення резервів зростання ефективності (вдосконалення професійної підготовки, методів та технічних засобів контролю, інформаційно-правове забезпечення, тощо).

ОПТИМІЗАЦІЯ КРЕДИТНИХ СТАВОК В ПРОЦЕСІ ДОВГОСТРОКОВОГО БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

*Кравченко А.С., к.е.н.,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

Сутністю кредитного ринку, як економічної категорії, є система економіко-правових взаємовідносин між кредиторами та позичальниками, яка ґрунтується на законах та принципах кредитування з урахуванням вимог НБУ та внутрішньобанківських положеннях з метою трансформації активних грошових коштів для отримання прибутку, що за пруденційної діяльності банків такі взаємовідносини між суб'єктами кредитного ринку позитивно впливають, на стимулювання економічного зростання.

Ціна кредиту — це вартість кредиту скоригована на співвідношення попиту — пропозиції з урахуванням коефіцієнта еластичності. У нашому дослідженні критерієм вартості кредиту є необхідна кредитна ставка, яка враховує всі суттєві фактори, що її формують, окрім співвідношення попиту і пропозиції. Щодо реальних кредитних ставок, на які впливає це співвідношення, можна внести уточнення що, кредитна ставка — це ціна або плата за кредит, яка враховує суттєві чинники та формується на кредитному ринку під впливом попиту та пропозиції.

Фактори кредитної ставки слід поділяти на опосередковані та